

Негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами та послугами в Україні, за даними Державної служби статистики, в 2009 р. зменшилося в 9,6 раз – до 1 млрд 380,7 млн. дол. США проти 13 млрд. 307,6 млн. дол. у 2008 р., при чому негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 5 млрд. 732,7 млн. дол., позитивне сальдо зовнішньої торгівлі послугами – 4 млрд. 352 млн. проти 18 млрд. 580,9 млн. дол. і 5 млрд. 273,3 дол. відповідно в 2008 р. [2], що стало наслідком світової фінансової кризи.

Дефіцит зовнішньої торгівлі в Україні за підсумками січня-травня 2016 р. склав 1,753 млрд. дол. США, що на 12% перевищило показник за аналогічний період минулого року, який становив 1,562 млрд. дол. США. Експорт українських товарів у першому півріччі 2016 р. склав 12,55 млрд. дол. США, скоротившись порівняно з аналогічним періодом 2015 року на 12,7%, імпорт скоротився на 10,2% – до 14,303 млрд. дол. США. Водночас зовнішньоторговельний дефіцит за січень-квітень, за оцінками експертів, становив 1,706 млрд. дол. США, що на 28,9% більше показників за аналогічний період минулого року. Тоді негативне зовнішньоторговельне сальдо було зафіксовано на позначці 1,324 млрд. дол. США [3]. Погіршення торговельного балансу України у 2016 р. пов'язане з різким зниженням експортних поставок великим торговим партнерам. Порівняно з минулим роком експорт у Росію знизився на 32%, Китай – на 26%, Туреччину – на 31%, Казахстан – на 48%. За оцінками фахівців, торговельні обмеження з боку Росії в 2016 р. призведуть до зниження експорту на 1,3 млрд дол. США. Також значно знизився експорт з України в країни СНД. Транспортні обмеження з боку Росії створюють перешкоди для українських експортерів, які торгують з країнами Центральної та Східної Азії, що призвело до зниження експортних поставок в цей регіон [4].

Відтак, Україна сьогодні знаходиться у складному становищі, викликаному внутрішніми та зовнішніми економічними дисбалансами, підсиленими політичною кризою та високим рівнем соціальної напруги в суспільстві. Формування ефективного митного простору у таких умовах є майже неможливе без подолання корупції, активізації зовнішньо-економічної діяльності та реалізації дієвої митної політики у цьому контексті.

Література:

1. Обсяги експорту-імпорту товарів за регіонами України за відповідні роки з 2000 по 2016 рр. / Зовнішньо-економічна діяльність / Статистична інформація // Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. Дата оновлення: 20.10.2016. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 05.11.2016).
2. Статистика зовнішнього сектору // Офіційне Інтернет-представництво : Національний банк України. Дата оновлення: вересень 2016. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65613 (дата звернення 05.11.2016).
3. Зовнішньоторговельний дефіцит в Україні перевищив 1,75 мільярда доларів // Дзеркало тижня: електронна версія газ. 2016. Дата оновлення: 30.06.2016. URL: http://dt.ua/ECONOMICS/zovnishnotorgovelniiy-deficit-v-ukrayini-perevischiv-1-75-milyarda-dolariv-212507_.html (дата звернення 05.11.2016).
4. Савенко С. Обвал українського експорту: криза триває // FINANCE.UA. Дата оновлення: 20.10.2016. URL: <http://news.finance.ua/ua/news/-/386885/obval-ukrayinskogo-eksportu-kryza-tryvaye> (дата звернення 05.11.2016).

Юлія Дубинецька

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: к.е.н., доцент Бондаренко Є.П.

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

Відносини між платником податків і державними органами в галузі оподаткування є далекими від ідеалу. Свідченням цього є слабкий розвиток механізму взаємної відповідальності держави та платників податків, непрозорість податкової політики держави,

недосконалість форм та методів інформування платників податків та їх участі у прийнятті рішень, відсутність чіткого механізму захисту законних прав та інтересів платників податків у податковому законодавстві тощо.

Оскільки у взаєминах держави та платників податків наявне ігнорування інтересів останніх, то це суттєво обмежує можливості податкової системи країни як фактору, що спроможний стимулювати економічне зростання країни та суспільного добробуту. Державне втручання в економічне життя має обмежуватися тільки макроекономічним рівнем і створенням сприятливих економічних умов для бізнесу, антимонопольною політикою, підтриманням конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника.

Хоча інтереси платників податків та держави є різноманітними і часто не збігаються, серед них існують і спільні. Насамперед, це стосується прагнення до створення нормальних умов діяльності підприємств. Тобто зацікавленість суб'єктів господарювання в ефективному веденні свої діяльності є складовою частиною зацікавленості держави у сталості економічного становища країни.

Ефективне адміністрування податків знаходиться у прямій залежності від конкретних умов економічного розвитку і виступає відображенням співвідношення прагнень учасників економічних відносин. Тому при формуванні конкретного механізму адміністрування податків є важливим урахування двох моментів. По-перше, сучасне адміністрування податків залежить від конкретних умов розвитку економіки країни. По-друге, справляння податків одночасно є цілком самостійним процесом і має певну автономність від економічних процесів, що відбуваються в країні. Останнє зумовлюється існуванням людського фактору, пов'язаного з процесом адміністрування податків, що потребує об'єктивної оцінки та прийняття відповідних рішень. Стимулювання суб'єктивно-мотиваційної складової є резервом підвищення ефективності справляння податків [1].

Головним у реалізації реформаторського потенціалу оновлення моделі податкового адміністрування виступає спрощення податкової системи, виключення із неї податків, які мають другорядне значення для формування бюджету. Варто зазначити, що зараз існують сотні нормативних актів, основними характеристиками яких є складність прочитання їх змісту і невизначеність, наслідком чого є різне їх тлумачення як представниками фіскальних органів, так і платниками податків. Оскільки податкове законодавство не відрізняється досконалістю і визначеністю, можна говорити про те, що існує законодавчий потенціал оновлення.

Необхідним також є впровадження нових принципів взаємовідносин держави і платників податків, які базуються на розумінні платником податків необхідності їх сплати на тій підставі, що сплачені зрештою повинні повернутися у вигляді послуг, які надаються державою. Для реалізації інформаційно-роз'яснювальної складової потенціалу оновлення моделі справляння податків потрібно, щоб у процесі такої роботи платникам податків наочно показувалися напрями використання податкових коштів.

Підвищення ефективності функціонування системи податкового контролю і системи справляння податків у цілому полягає у зменшенні витрат держави на стягування податків за рахунок удосконалення методів і прийомів роботи контролюючих органів, їх відповідності реальним умовам і масштабам підконтрольної сфери, а також у скороченні часу, що витрачається на безпосередні контакти з платниками податків [2].

Однак слід враховувати той факт, що первинні витрати держави на створення матеріальної бази справляння податків та податкового контролю можуть бути досить високими. Тому важливо, щоб ці витрати в якомога короткий час окупилися за рахунок зниження витрат на поточне утримання фіскальних органів. Ефективність системи адміністрування податків визначається також якісними характеристиками контролю у сфері оподаткування, якими вважаються повнота, рівень достатності і впорядкованість роботи контролюючих органів.

Виділення структурних складових потенціалу оновлення сучасної моделі справляння податків дає можливість досягти збільшення ефективності її функціонування. Поєднання

кількісних та якісних характеристик відносин у податковій сфері у перспективі сприятиме забезпеченню досягнення узгодження інтересів платників податків і держави, а отже, й підвищенню рівня податкової дисципліни. Наслідком таких перетворень зрештою стане сталий економічний розвиток держави.

Література:

1. Огоновський А.Р. Система податків в Україні та основні напрями її реформування / А.Р. Огоновський // Науковий вісник. – 2011. – 228 – 238с.

2. Олейнікова Л.Г. Удосконалення фіскальної та економічної результативності податкового адміністрування в Україні /Л.Г. Олейнікова // Науково теоретичний та інформаційно-практичний журнал міністерства фінансів України “Фінанси України”. – 2010. – №10. – С.52.

Христина-Ірина Євчук

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича

Науковий керівник: канд. екон. наук Смиківчук Т.В.

ДОСВІД КРАЇН ЄС В ПРОВЕДЕННІ ПОДАТКОВИХ РЕФОРМ В УМОВАХ ДЕФІЦИТУ ФІСКАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТА ПРАКТИКА УКРАЇНИ

В сучасній фінансовій політиці держави серед механізмів регулювання важлива роль належить інструментам фіскальної політики, зокрема у сфері бюджетування, оподаткування та державних витрат. Кризові явища в економіці, загроза фінансової нестабільності стимулюють спільний пошук та розробку заходів щодо антикризового фіскального регулювання, спрямованого на підвищення інноваційної активності у фінансовому та державному секторах економіки. Реформи у сфері оподаткування зазвичай передбачають підвищення ефективності та спрощення фіскальних систем в підсумку яких ніхто не програє, а кожен отримує певний позитивний результат.

Світова фінансова криза, складна демографічна ситуація, інституціональні чинники глобалізації зумовлюють потребу в розробленні та проведенні стабілізаційних заходів. У більшості європейських країн у XXI ст. можна констатувати тенденцію до зниження податкового навантаження, а потім до його зростання. Подібну тенденцію ми спостерігаємо на прикладі Данії, Бельгії, Фінляндії. Одночасно із зростанням податкового навантаження прослідковується тенденція до зниження державних видатків та збільшення державних доходів, що в сукупності приводить до скорочення дефіциту бюджету. У 2014 р. порівняно з 2012 р. частка видатків держави зросла на 0,5 п.п. і більше у шести країнах ЄС-27, у 13 країнах ЄС відбулося зменшення частки видатків держави у ВВП на 0,5 п.п. і більше, частка доходів держави у ВВП зменшилася на 0,5 п.п. і більше у 5 країнах ЄС, а таке саме зростання частки доходів держави спостерігалось у 15 країнах [1,39-41].

У країнах ЄС у 2012 р. порівняно з 2010 р. відбулося зменшення дефіциту бюджету на 2,4 п.п. У 2012 р. 11 країнам ЄС-27 вдалося уникнути дефіциту бюджету понад 3% проти п'яти країн у 2010 р.

На сьогоднішній день можна констатувати, що більшість країн ЄС змушені розробляти податкову політику, за винятком Болгарії, Данії, Естонії, Люксембургу, Швеції та Фінляндії, виходячи з обмежень щодо фінансування видатків держави за рахунок державних позик. На території ЄС дедалі актуальнішими стають пошуки податкових резервів наповнення бюджету, хоча податкові реформи не завжди виправдовують очікувані сподівання.

Слід зазначити, що податкові реформи країн ЄС після рецесії 2008-2009 рр. мали неоднозначні наслідки. Так, в Італії в 2011 р. ставка ПДВ збільшилася з 20% до 21%, а в Греції – з 5,5% до 11%, але при цьому відбулося зниження фіскальної ефективності ПДВ на 0,1 п.п. (з 7,3% до 7,2% ВВП і з 6,3% до 6,2% ВВП). Дану ситуацію можна пояснити кризовими явищами в економіці [2, 98].